

Semblança de

Frederic Marés i Deulovol

per Joan Cuscó i Aymamí

QUAN una vida s'ha desenvolupat al llarg de quasi una centúria i, a més a més aquesta vida ha estat fèrtil i activa, és fàcil d'imaginar quantes vivències l'han configurada, l'han folrada. Així mateix resulta difícil i impossible d'encabir-la en poques pàgines. Intentarem, a grans trets, resumir dintre de l'espai que permet una semblança.

Anotem, d'entrada, que Frederic Marés va néixer el 18 de setembre de l'any 1893 a Port-Bou (Alt Empordà). Té, doncs, el privilegi de tenir noranta-sis anys, tot servant unes condicions admirables. És el cas que Frederic Marés esmerça una activitat que l'omple d'il·lusió, de curiositat i d'interès per tot allò que l'envolta, que gira al seu entorn.

Una llarga vida treballada de dedicació i de lliuraments, de devoció i de millor servei a l'art i al col·leccionisme, com s'ha dit.

Hom es pregunta com s'ho ha fet per arribar -i gaudir- d'aquesta longevitat -jovenívola longevitat- tan lúcida i amena.

Frederic Marés ve a confirmar que l'esperit no té edat.

El nostre personatge, biogràficament parlant, el presenten com escultor, col·leccionista i erudit.

Quin percentatge de cadascuna d'aquestes qualificacions es podria establir?

-Jo no goso fer-ho, senyor Marés -li dic, i li demano: -Ho establiríeu vós?

-Jo, per sobre de tot, sóc escultor.

MARÉS, ESCULTOR

Encara que digui que té la memòria oxidada, recorda que un dia acompanyant el seu germà gran a l'escola, s'hi va voler quedar. El seu pare i el professor, davant la seva insistència, accediren a que es quedés. Havia acomplert quatre anys, però ja havia après a lletrejar, a dibuixat les lletres, a "col·leccionar-les" sense que ningú li he hagués ensenyat, va contar el seu pare al professor. Aquest l'acaronà i li digué: "Espero que siguis un bon alumne". Ha estat des d'aleshores un excel·lent alumne i un mestre excel·lent.

D'aquells dies conta que se li va despartar una afició que havia de determinar la seva personalitat artística. Ho escriu així a les seves **Memòries**:

-Em trobava abstret en la lliçó d'aritmètica, capficat en un compte massa difícil per a un nen de poca edat, quan vaig tenir l'acudit de dibuixar una barca i després un peix. Sortí la barca i el peix. Sorprès i incrèdul, vaig repetir la sort; la mà no dubtà: vaig tornar a dibuixar la barca

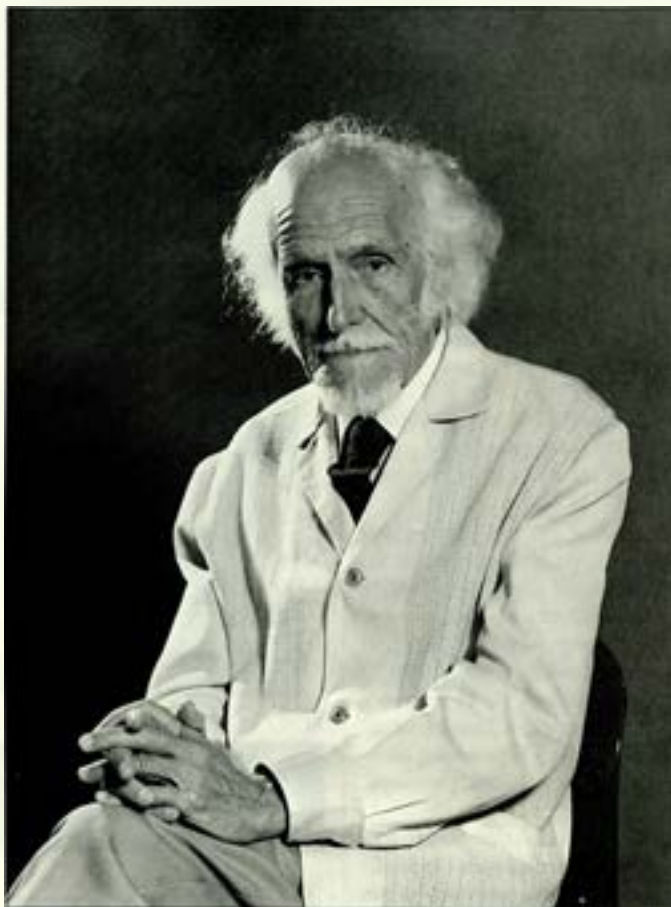

Foto de Pere Marés Ibáñez

i també el peix. No sortia de la meva sorpresa del que veien els meus ulls, del que la meva mà era capaç de fer. I vaig acabar posant a la barca el pescador amb la xarxa i els peixos".

Era en aquells anys de finals de segle a Port-Bou, que era un poble, "si és que arribava a ser-ho", diguem un poble fronterís en embrió. Entre l'aduana i el ferrocarril anava el joc.

La família Marés decidí traslladar-se a Barcelona l'any 1903. El seu pare establí una llibreria a la Ronda de la Universitat, 13.

El jove Marés allà a l'any 1910, sent alumne a l'Escola de Belles Arts, va decidir de participar en una exposició d'art. Se li concedí el primer premi d'escultura, que consistia en una medalla i 500 pessetes, quantitat fabulosa en aquell temps. Amb aquells diners comprà un retaule del segle XIV, en el qual la figura del beat Ramon Llull apareixia dret davant d'un pupitre amb el rostre elevat en èxtasi...

Cal observar que la primera obra que adquiria, als disset anys, era de pintura i no d'escultura que, anys a venir, hauria de

constituir la col·lecció bàsica del seu museu.

És bo recordar que quan va sortir per primera vegada a l'estranger, gràcies a una beca, tenia divuit anys. En el segon viatge, també becat, en complia dinou.

A París, la meta somiada dels artistes, l'atreien tres mons: el món dels museus; i el dels intel·lectuals, artistes i literats, i el món del col·leccionisme i les antiguitats.

D'ençà de llavors Frederic Marés sempre s'ha mogut per aquest món plural amb una dedicació i una autoritat indiscutibles.

Als vint anys fou pensionat (1912-1913) a París, Roma, Florència i Brussel·les.

Fent el servei militar guanyà un concurs per a un monument a un heroi de la guerra d'Àfrica.

Ha estat professor de Llotja des del 1914 i catedràtic des del 1943.

Cal destacar que durant quasi mitja centúria ocupà càtedra a l'Escola de Llotja, per oposició, i quan es creà l'Escola Superior de Belles Arts, també guanyà la càtedra superior d'Escultura. Al jubilar-se fou anomenat, per decret del Ministre, Di-

rector Honorari de les dues Escoles.

Ha presidit l'Acadèmia de Sant Jordi des del 1960; també l'Acadèmia del Far de Sant Cristòbal i de l'Institut d'Estudis Empordanesos i Acadèmic de la *Acadèmia de San Fernando*.

La seva obra escultòrica està a edificis oficials i religiosos, places i jardins públics d'Espanya i nacions estrangeres.

El 1946 recreà les tombes reials de Poblet, per encàrrec del govern.

Josep Pla digué que més que restaurar-les les creà... Aquell mateix any fundà, amb la seva col·lecció d'escultura antiga i altres objectes romàntics, i estimulat per les indicacions del seu amic Eugeni d'Ors, el museu barceloní que porta el seu nom. L'alcalde de la ciutat comtal, en sessió plenària, *en acceptar el nobilíssim gest de generositat de l'artista*, el qualificà de "mecenatge sense precedents en els annals de la vida artística i cultural barcelonesa".

Per acord municipal del 14 de gener del 1948, fou aprovat el projecte definitiu d'emplaçament del Museu als edificis contigus al Saló del Tinell, que un dia foren Palau dels Comtes de Barcelona i més tard dels Reis de Catalunya i Aragó.

Premiant la seva magnanimitat, l'ajuntament distingí Frederic Marés amb la màxima qualificació: la Medalla d'Or de la ciutat, la qual li fou imposada amb tota solemnitat en l'acte inaugural del Museu.

-Feu constar -em demana- que l'alcalde Miquel Mateu i Pla, Agustí Duran i Sanpere, Adolf Florensa i Ferrer i Francesc Carreras Candi, van influir a favor del Museu...

Val a dir que ell no va proposar que el Museu dugués el seu nom.

-Jo volia posar-li: "Museu Sentimental". Es posà a votació secreta i tothom proposà que dugués el meu nom...

Una altra de les seves més preades satisfaccions fou la d'haver-se concedit per la *Real Academia de Bellas Artes de San Fernando* la Medalla d'Honor al Museu "Frederic Marés". (L'obra dels seus amors, la nineta dels seus ulls...).

Ja hem dit que té obra seva escampada a ací, allà i acullà... A Sabadell podem contemplar, aixecant el cap, el grup escultòric que remata l'edifici de la Caixa de Pensions.

-En aquell temps "la Caixa" no tenia "gaires diners"... L'arquitecte fou En Padrós, de Badalona...-explica.

MARÉS, COL·LECCIONISTA

S'ha dit que es neix col·leccionista, com es pot néixer poeta, músic, pintor o escultor... L'ambient, les circumstàncies, tal vegada poden influir o bé predisposar a aquest fenomen. En el cas de Frederic Marés tal vegada vénen a confirmar-ho.

-Bé, hi ha certa raó per creure-ho -ens diu-. Era molt petit quan vaig començar a

recollir i a guardar làmines, cromos i estampes... Vaig estendre-les damunt la taula, les vaig ordenar i les vaig classificar per sèries... Així: homes, dones, flors, animals, etc.

Afegeix, tot rememoritzant:

-Tenia uns sis anys i recordo bé que la mare ens donava, per a berenar, una llesca de pa i una pastilla de xocolata. Aleshores tant la xocolata com el sucre, la mantega i el formatge, ens venia de França. Ens era més fàcil d'obtenir tot això del país veí que no pas del nostre... Les pastilles de xocolata, pel seu envoltori, eren vistoses i alegres i atreïen l'atenció. Seria

Visita del Sant Pare Joan Pau II, a la Catedral de Barcelona, acompanyat per l'arquitecte Joan Bassegoda Nonell i l'Exc. Sr. Frederic Marés.

pels seus colors metal·litzats i lluent, que eren tan suggestius per els meus ulls que, si bé al principi guardava els envoltoris, vaig decidir no menjar-me la xocolata i guardar-la intacta... Només menjava el pa, amb voluntat i sacrifici...

És curiós aquest inici de col·leccionista. Hom pot pensar quants i quants sacrificis haurà hagut de fer per mantenir aquesta seva afeció al llarg de la seva vida! Afeció fortament arrelada que l'ha empès a cercar per ací i per allà, per terres properes i llunyanes, per tal d'adquirir aquella peça cobejada pel seu instint artístic. Quantes anècdotes podria contar a raó d'aquesta ingent quantitat de "coses" que ha anat col·leccionant al llarg dels anys! Arribà un moment que a casa seva no s'hi podia encabir res més. Moltes peces les tenia en dipòsit en el mateix lloc d'origen perquè no tenia lloc ni espai on col·locar-les.

Per fer-se'n una petita idea només cal passejar per les sales del seu Museu i posar l'esguard en cadascuna d'elles, i en cadascun dels objectes que no gosem citar

perquè comporta una llarguíssima llista...

Recurrent aquest Museu hom es pregunta com és possible reunir tanta quantitat i qualitat un home sol!

Hom creu que no és possible quantificar dineràriament tot aquest heterogeni i ric contingut que atresora el Museu "Frederic Marés".

-O sí? -li pregunto, per si de cas.

-No seria fàcil. Una vegada que vaig intentar-ho, fa anys, em vaig marejar de comptar tants milions... I jo mai he tingut mig milió a les mans!...

-Us hauran preguntat allò de: En cas de la necessitat urgent de salvar una peça d'aquest Museu, quina salvaríeu, preferentment? -se li fa, ingènuament.

-Val més no pensar-hi! -diu, i dóna la impressió que els cabells se li esbullin.

-Encara incorporareu alguna adquisició més a la col·lecció?

-Sempre hi han noves adquisicions.

HEM parlat, abans, que sent soldat guanyà un premi. Tot fent el servei militar no deixava de treballar en el seu estudi barceloní i va concórrer a la *Exposición Nacional de Bellas Artes*, celebrada a Madrid l'any 1917, en la qual se'l distingí amb una medalla i un premi en metàl·lic de 3.000 pessetes... També aleshores se li comunicà, per mitjà de l'Embaixada, que a les Exposicions Universals de *San Francisco de Califòrnia* i de *San Diego*, la seva obra havia estat guardonada amb sengles medalles...

-Vau fer una mili ben aprofitada -que li dic.

Però explica que no ho va ésser del tot. Aquells anys del 1914-1917, foren anys de revoltes. Les vagues revolucionàries sovintejaven. Un dia, conta, se'ls donà l'ordre de muntar la seva bateria a la Rambla, davant del carrer de Sant Pau, i disparar contra una barricada...

...També vull recordar que un dia vam haver de sortir ràpidament cap a Sabadell. Per cert, se'ns va rebre amb una pluja de bales que durà tot el temps que vam necessitar per muntar els nostres canons i disparar el primer projectil... (1)

En les seves "Memòries" conta que quan el seu capità, davant de l'oficialitat, en el "cuarto de banderas", i referint-se al premi de les tres mil pessetes, digué: "Ya puedes estar orgulloso, muchacho; lo que tú ganaste en un día yo lo gano en un año".

Quantes anècdotes de tots colors ens podria contar viscudes al llarg del seu rosari d'anys! Moltes d'elles les recull en les seves esmentades memòries.

La seva il·lusió suprema és, evidentment, el museu que duu el seu nom. És la

seva vida. Hi passa les hores i els dies. Hi fa vida.

Em consta que se li ha preguntat molta vegada:

-Com havia estat possible el "miracle" del Museu?

Duran i Sanpere ja li deia que el que havia fet era un miracle.

Encara avui, després dels anys i de repetir-li la pregunta, Frederic Marés continua sense saber què contestar... I l'interrogant queda a l'aire. Òbviament, els miracles no tenen explicació...

Frederic Marés -ah!- diu que no ha estat cap miracle, perquè ha estat al seu abast, com pot ser a l'abast de tothom.

No sé si ho clarificaré o bé, al contrari, ho embolicaré, però goso dir que ell, Frederic Marés, és un miracle...

Enmig de tanta obra artística s'ha parlat de l'art d'avui. I s'ha fet menció d'un article aparegut en un diari barceloní que surt en defensa d'en Tàpies, en resposta a un altre comentarista que el criticava en relació al monument de "núvols i cadira", que corona la seu de la Fundació Tàpies.

-...però jo no vull dir res. El meu silenci és la millor resposta que puc fer.

I he anotat altres frases d'En Marés:

-*"En l'art s'han embolicat molts milions i molts interessos"*.

-*"Lo bo és bo sempre"*.

-*"Una obra pot ser molt ben feta, però pot ser mal pensada..."* (O pensada malament, que haurà volgut dir).

Conta que Rousseau era un "pintor de diumenges" però el van promocionar tant que es cotitzà molt. *"Amb Cezanne ho havíem comentat..."*, diu.

Enmig d'un parèntesi, li pregunto:

-Com està, senyor Marés, el "Museu del Llibre"?

Aquesta pregunta ha estat com si li haguess clavats un estilet.

-*Estic avergonyit!* -ha dit, aixecant la veu.

Cal fer una breu història. Fa nou anys que Frederic Marés donà a l'Institut d'Estudis Catalans una gran col·lecció de llibres, entre els quals cal destacar quasi un centenar d'incunables; manuscrits, documents, enquadernacions, etc. Aquesta donació es va passar a la Biblioteca de Catalunya i avui encara està per inaugurar. Bé, fa uns tres anys es féu, en presència del senyor Tarradellas, una inauguració simbòlica.

El llegat omple quatre sales. Actualment s'ha creat un patronat i ja s'està fent el catàleg, del qual les primeres proves d'impremta ja les ha tingut a les mans. Es pot dir que ja està a la recta final. Però Frederic Marés se sent dolgut i ho expressa així:

-*El cas de la Biblioteca de Catalunya és lamentable*- i afegeix: -*Em sento ferit... I ja que m'ho heu preguntat, feu-ho remarcar*.

Ell, anturalment, ho voldria veure inaugurat i exposat públicament.

Frederic Marés, que posseeix una generositat ubèrrima, s'ha donat i ha donat com cap altre. A canvi, se l'ha distingit amb títols acadèmics, condecoracions i distincions nacionals i estrangeres que omplen un ric currículum que no detalllem, per raó d'espai.

És hora ja de tancar i plegar, però no volem deixar de dir i de repetir que Frederic Marés s'ha guanyat un títol meritíssim:

el de ser miraculós ell i la seva obra. Això mereix, si més no, molt de respecte i molta admiració.

(1) *"L'any 1917 les Sindicals CNT i UGT van promoure una vaga general revolucionària a tot Espanya. Els fets més greus corresponien a Barcelona i a Sabadell.*

A Sabadell van venir forces militars de Barcelona degut a la duresa que va prendre la situació els dies 14 i 15 d'agost. Aprofitant uns solars sense edificar al costat del carrer contrari al de l'Obrera, van emplaçar canons amb els quals van disparar contra l'estatge de la Federació Local, si bé sembla que no hi havia gent a dintre. Era la primera vegada i, per ara, l'única, que a Sabadell hi han hagut canonades". De "Una història de Sabadell per a tots", de Josep Torrella. Biblioteca Quadern - pàg. 80-81.

MUSEUS i DONACIONS

Creador i donador del Museu Frederic Marés de Barcelona fundat el 1946. El Museu conté col·leccions d'escultura des de l'època clàssica, grega i romana, i ex-vots ibèrics, segle IV a. de J., en bronze, fins a l'escultura hispànica pròpiament dita que abasta la imatgeria dels segles XII a XVII. A més el Museu conté valuoses col·leccions d'arts sumptuàries.

Creador i donador del MUSEU FREDERIC MARÉS de Montblanc (1979). Col·lecció de pintura i escultura de l'època medieval fins el segle XIX.

Creador i donador del MUSEU MONOGRÀFIC DE LA PUNTA FREDERIC MARÉS, d'Arenys de Mar (inaugurat el 1983).

Creador i donador de les col·leccions d'arqueologia, escultura, ceràmica, vidre i documents... que constitueixen les sales FREDERIC MARÉS del MUSEU DE L'EMPORDÀ, de Figueres (1972).

Donació de col·leccions d'armes de gran valor artístic i elements d'arnès que configuren la sala FREDERIC MARÉS del MUSEU MILITAR del Castell de Montjuïc, de Barcelona (1962).

Donador de les mostres i motllos d'indianes exposades a la sala FREDERIC MARÉS del MUSEU D'HISTÒRIA, de Sabadell, (1984).

Creador i donador del MUSEU DEL LLIBRE FREDERIC MARÉS de la Biblioteca de Barcelona (còdexs, incunables gòtics, enquadernacions...).

Donador de la col·lecció d'obres de punta de malla del Museo de la Academia de Bellas Artes de San Fernando, de Madrid (Octubre 1986).

Perfil

Escardalenc.

(Figura grecoriana).

Iconòlatra.

Una suau aurèola de cabells, sedosos i albins,
coronen la seva testa, alta i oberta.

Posseeix una voluntat de pedra.

És un escultor que ha sabut
esculpir generosament la seva vida.

Un col·leccionista de gran mèrit:
també col·lecciona anys...

Questionari “Proust”

-El principal tret del meu caràcter?
-Generositat i voluntat.
-La qualitat que prefereixo en un home?
-Sinceritat.
-La qualitat que prefereixo en una dona?
-Noblesa.
-Allò que més estimo en els amics?
-Lleialtat.
-El meu principal defecte?
-Generositat.
-La meua ocupació preferida?
-L'art i el Museu.
-El meu somni de benestar?
-Que Déu no em deixi.
-Quina fóra la meua pitjor desgràcia?
-Mai no he estat malalt, fins el percaç de la cama. (D'una caiguda es trencà el fèmur).
-Què voldria ser?
-El que sóc.
-On desitjaria viure?
-On visc.
-Quin color prefereixo?

-No tinc preferència.
-Quina flor prefereixo?
-Totes.
-Quin ocell prefereixo?
-La cadenera quan refila.
-Els meus autors preferits en prosa?
-Els més sentimentals.
-Els poetes preferits?
-Sant Joan de la Creu.
-Els herois de ficció favorits?
-El Quixot.
-Les meves heroïnes de ficció favorites?
-Les dels contes infantils.
-Els meus compositors favorits?
-Chopin i Mompou.
-Els pintors predilectes?
-Zurbarán.
-Els meus herois de la vida real?
-Els missioners.
-Les meves heroïnes històriques?
-Les missioneres.
-Els noms que prefereixo?
-Maria i Teresa.

-Què detesto més que res?
-L'engany.
-Quins caràcters menyspreo més?
-Els que fan les guerres.
-Quin fet militar admiro més?
-El que anticipa la pau.
-Quina reforma admiro més?
-La de Jesús de Natzaret.
-Quins dons naturals voldria tenir?
-Ja estic content amb els que tinc.
-Com m'agradria morir?
-Amb gràcia de Déu.
-Estat present del meu esperit?
-Tranquil.
-Fets que m'inspiren més indulgència?
-Els oberts a la caritat.
-El meu lema?
-Aprendre.
-Com sóc?
-Humil, home de fe.
--(En dono fe...)